

2

Homoseksuele verhoudings in die geskiedenis as hermeneutiese sleutel

In this age, in this country, public sentiment is everything.

With it, nothing can fail; against it, nothing can succeed.

Whoever moulds public sentiment goes deeper than
he who enacts statutes, or pronounces judicial decisions.

- Abraham Lincoln -

In die vorige hoofstuk is aangetoon hoedat sommige teoloë aanvaar dat die kerklike tradisie 'n geskiedenis van verdraagsaamheid teenoor homoseksuele verhoudings het. Daar is ook gewys hoedat beweer word dat beide die skrywers van die Ou- en Nuwe Testamente nie geweet het van seksuele oriëntasies soos ons dit vandag ken nie. Daarom het hierdie skrywers ook nie iets soos 'n homoseksuele oriëntasie of kernhomoseksualiteit geken nie.

In hierdie hoofstuk sal bogenoemde sienings ondersoek word. In die eerste plek sal gekyk word hoe homoseksuele verhoudings deur die antieke kulture gesien is. Ons sal kyk of daar persepsies van seksuele identiteit onder daardie mense was. Daarna sal die hantering van homoseksuele verhoudings deur die kerkvaders ondersoek word. Laastens sal die siening van die Kerk die afgelope 2000 jaar tot vandag ten opsigte van liefde vir mense van dieselfde geslag onder die oë geneem word.

Om te begin moet die siening en voorkoms van homoseksuele verhoudings in die samelewings van die mense van die Bybel ondersoek word.

1. Die Bybelse leefwêreld en die voorkoms van homoseksualiteit

Ons soek na vorme van homoseksualiteit wat destyds moontlik voorgekom het. Spesifiek word ondersoek ingestel of iets soos kernhomoseksualiteit (waar mense van dieselfde geslag in permanente verhoudings met mekaar geleef het) voorgekom het. Ek het reeds in die vorige hoofstuk gewys dat beweer word dat seksuele oriëntasie soos ons dit vandag ken, 'n westerse skepping is.¹⁰⁹ Volgens dié siening het die benoeming van homoseksualiteit as seksuele kategorie ongeveer 100 jaar gelede (1892) in die westerse samelewing sy ontstaan gekry.¹¹⁰ Om hierdie uitgangspunt te evalueer, sal ondersoek word hoe seksuele identiteit in die samelewing van die destydse Bybelskrywers beleef is.

1.1. Op soek na 'n seksuele identiteit

In die beoordeling van die standpunt dat homoseksuele oriëntasie (soos ons dit vandag ken) nie in die antieke tyd bestaan het nie, kan daar nie na begrippe soos "seksuele oriëntasie" uit die antieke tyd gesoek word nie, maar moet eerder gekyk word na die betrokke "rolle" wat die spesifieke seksvennote gespeel het. Die voorveronderstelling is dat hoewel die kulture van vandag en die destydse antieke mense duisende jare van mekaar lê en verskil het, mense in wese dieselfde bly. Dit is moontlik dat die antieke mense anders gedink en geleef het, as vandag se mense. Die teenoorgestelde kan egter ook waar wees. Daarom kan geredelik aanvaar word dat die antieke mense nié anders geleef en gedink het as vandag se mense nie. Die rede hiervoor is dat mense in wese mense bly en dat menslike gedrag nie veel verander nie. Daarom sou daar in elke kultuur mense rondgeloop het wie se seksuele identiteit

¹⁰⁹ Barnard Ralph, 2000, **Dis tyd dat Christene anders dink en praat oor seks**, p 89, Hugenote Uitgewers 2000.

¹¹⁰ Anthonissen Carel en Oberholzer Pieter, **Gelowig en gay?**, p 146-146, [Lux Verbi.BM] Wellington 2001.

heteroseksueel of homoseksueel kon wees. Indien daar vandag iets soos “kernhomoseksualiteit” is, wie sê dat daar nie in die antieke tyd ook mense rondgehoop het met hierdie “seksuele identiteit” nie. Kon die destydse skrywers nie na seksualiteit met ander definisies wat minder spesifiek is, ook maar na kernhomoseksualiteit verwys het nie?

Hier is die punt:

Dit is 'n verkeerde uitgangspunt om te beweer dat die antieke mense nie homoseksuele oriëntasies geken het nie, bloot omdat die begrip oriëntasie en sogenaamde wetenskaplike bevindings destyds nie bekend was nie. Daar moet eerder gekyk word na 'n identiteit wat voortspruit uit 'n bepaalde gedrag. In terme van die destydse mense sou dus gesê word dat indien permanente homoseksuele verhoudings van liefde en trou voorgekom het, hulle wel kennis gehad het van wat ons vandag 'n homoseksuele oriëntasie sou noem.

Daar is nie baie getuienis wat spesifiek oor homoseksuele verhoudings in die antieke tyd handel nie. Sommige teoloë beweer dat daar wél genoegsame bewyse hiervoor bestaan. Uit die aard van die saak kan in hierdie studie nie in diepte in die totale historiese ontwikkeling van homoseksuele verhoudings ingegaan word nie. 'n Voëlvlug getuienis sal eerder gegee word.

1.1.1. Die Antieke Nabye Ooste

Waarskynlik by gebrek aan beter bronne beweer **Anthonissen en Oberholzer** aan die hand van die homoseksuele Katolieke historikus aan

Yale Universiteit, prof **John Boswell**¹¹¹, dat die vroegste geskifte (ongeveer 5000 jaar gelede) reeds op die bestaan van homoseksuele verhoudings in die destydse samelewing gedui het. Hoewel die voorkoms van homoseksuele verhoudings deur die geskiedenis nie dikwels opgeskryf is nie, het dit egter wel voorgekom en is daar sulke voorbeelde.¹¹²

Ander teoloë beweer dat die verskynsel van homoseksuele verhoudings sedert die oorsprong van die mensdom bestaan.¹¹³ Met die ontstaan van die veelgodedom, kon die gode in sommige gevalle beide manlik en vroulik wees. Die Fenisiese god, Tammuz (die Griekse weergawe van hierdie god is Adonis) is verheerlik deur die oprigting van falliese (Totem pale) simbole. In die aanbidding van Adonis was homoseksuele dade 'n bekende verskynsel. In die godsdienste van Dionisus, Shiva, Baal, Ashera en die antieke Babiloniese godsdienste was die uitleef van homoseksuele verhoudings bekend.¹¹⁴ Homoseksuele praktyke het volgens sommige teoloë deel van godsdienste in die destydse antieke wêreld geword as gevolg van masturbasie en die orale stimulasie van die manlike aanbidders deur die destydse manlike heidense priesters.¹¹⁵

Hierteenoor beweer **Gagnon** dat bronne uit Mesopotamië nie melding van homoseksuele seks maak nie. Eers met die optekening van die Middel Assiriese Wette is na homoseksuele seks verwys. Laat in die

¹¹¹ Boswell (1947-1994) was bekend vir sy studies rakende die gesindheid teenoor homoseksuele persone in die geskiedenis van die Christelike Weste. Hy was professor in Geskiedenis aan die Yale Universiteit.

¹¹² Anthonissen Carel en Oberholzer Pieter, **Gelowig en gay?**, p 146-146, [Lux Verbi.BM] Wellington 2001.

¹¹³ Buchanan RJ, **Homosexuality in History**, p 1, Grace Community Durham NC, ongepubliseer, 2000.

¹¹⁴ Buchanan RJ, **Homosexuality in History**, p 1, Grace Community Durham NC, ongepubliseer, 2000.

¹¹⁵ Buchanan RJ, 2000, **Homosexuality in History**, p 1, Grace Community Durham NC, ongepubliseer, 2000.

tweede millennium voor Christus dui wette 19 en 20 (Tablet A) uit die Middel Assiriese Tydperk die volgende aan¹¹⁶:

“If a man furtively spreads rumors about his comrade [or neighbor], saying: ‘Everybody has sex with him’, or in a quarrel in public says to him: ‘Everybody has sex with you’ ... but he is unable to prove the charges ... they shall strike him 50 blows with rods; he shall perform the kings service one full month; they shall cut off (his hair?) [better: they shall castrate him] and he shall pay one talent of lead”.

Wet 20 lees weer

“if a man has sex with his comrade [or neighbor] and they prove the charges against him and find him guilty, they shall have sex with him and they shall turn him into a eunuch”.

In beide wette kan afgelei word dat dit destyds vir 'n man 'n skande was om deur 'n ander man gepenetreer te word asof hy 'n vrou is. Dit sou dan kon beteken dat daar iets verkeerd sou wees met enige man wat begeer het om deur 'n ander man gepenetreer te word.

Gagnon dui verder aan dat voor die sewende eeu vC vyf uit agt en dertig Babiloniese etiese uitsprake op homoseksuele praktyke dui. Twee van hierdie vyf uitsprake is positief oor seks met dieselfde geslag. 'n Derde is redelik negatief, terwyl die laaste twee vir sulke persone 'n donker toekoms voorspel.¹¹⁷

¹¹⁶ Grayson A Kirk and Redford Donalds B, **Papyrus and Tablet**, p 149, [Prentice Hall], Englewood Cliffs, 1973; Nissinen Marti, **Homoeroticism in the Biblical World**, p 26, [Fortress], Minneapolis, 1998; Roth Martha, **Law Collections from Mesopotamia and Asia Minor**, p181, [Scholar Press], Atlanta, 1995.

¹¹⁷ Gagnon Robert AJ, **The Bible and Homosexual Practice – text and Hermeneutics**, p47, [Abingdon Press], Nashville, 2001.

In die Gilgames Epog (die tweede skeppingsverhaal – Gen 2 – het ooreenkomste met hierdie Epog) word verwysings na homoseksuele verhoudings gevind. Die koning van Uruk, Gilgames, droom van Enkidu, 'n harige man wat soos 'n vrou aantrek. Gilgames deel die droom met sy ma. Hy het gedink dat die gode daardeur vir hom sê dat hy met Enkidu moet trou. Hierop het sy ma gesê dat dit eerder beteken dat Gilgames en Enkidu net goeie vriende moet wees. Wanneer die twee op die ou einde mekaar ontmoet vind 'n geveg tussen die twee mans plaas. Gilgames wen vir Enkidu, waarna hulle 'n hegte nie-seksuele vriendskap, begin.¹¹⁸

Hierteenoor beweer die **GKN** in 1981 dat homoseksualiteit deur die Assiriese en Babiloniese kulture algemeen aanvaar is, hoewel dit 'n belediging was om sò geëtiketteer te word. Onder die Assiriërs is slegs homoseksuele “verkragting” sterk veroordeel.¹¹⁹ Volgens hierdie verslag het manlike homoseksuele priesters in hul tempels dikwels vroue klere gedra en openlik as vroue gedans en gesing.¹²⁰ Tempel homoseksuele verhoudings is volgens hierdie verslag deur die Assiriërs aanvaar.¹²¹ Daar is dikwels na die persoon wat gepeetreer is as 'n man-vrou of 'n **hond-vrou** verwys. Hierdie beskrywing het waarskynlik sy ontstaan deurdad die seksuele daad wat plaasgevind het aan honde s'n herinner het.¹²²

¹¹⁸ Dalley Stephanie, **Myths from Mesopotamia**, p 154-162, [Oxford University Press], Oxford, 1989; Daar is geleerdes wat die konteks van die Gilgames Epos verstaan as 'n homoseksuele verhouding tussen die seks behepte super koning Uruk en Enkidi, die onbeskaafde wilde man wat deur die gode geskep is as 'n pasmaat vir Uruk. Uit die reaksie van Gilgames se ma en dit wat in die praktyk tussen die mans persone plaasgevind het, is sò 'n interpretasie nie aanvaarbaar nie.

¹¹⁹ Report of the commission on Church and theology to the General Synod of the Reformed Churches in the Netherlands, 1981, **The passages and their meaning**, p 12.

¹²⁰ Report of the commission on Church and theology to the General Synod of the Reformed Churches in the Netherlands, 1981, **The passages and their meaning**, p 12.

¹²¹ Report of the commission on Church and theology to the General Synod of the Reformed Churches in the Netherlands, 1981, **The passages and their meaning**, p 12.

¹²² Dalley Stephanie, **Myths from Mesopotamia** p 305, [Oxford University Press], Oxford, 1989; Gagnon Robert AJ, **The Bible and Homosexual Practice – text and Hermeneutics**, p 49, [Abingdon Press], Nashville, 2001.

Dieselfde **GKN** verslag van 1981 dui daarop dat homoseksualiteit ook 'n algemene verskynsel onder die bure van die Israëliete, die Kanaäniete, was. Mans en vroue het tydens godsdienstige seremonies dikwels as die teenoorgestelde geslag aangetrek.¹²³ Die godin van liefde was volgens die Kanaäniete biseksueel. Volgens sommige mitologieë het hierdie godin as man ten minste een homoseksuele verhouding gehad. Dit blyk egter dat 'n alleenloper wat gedurig sy vriende van dieselfde geslag in sy huis ontvang het, as 'n siek persoon gesien is.¹²⁴

In Egipte het homoseksualiteit ook voorgekom. Dit is moeilik om vas te stel hoe die destydse Egiptenare oor homoseksuele praktyke geoordeel het, aangesien daar nie wette gevind is wat oor hierdie praktyke gehandel het nie. Tekste op die kiste van die Egiptiese elite dra ook konflikterende boodskappe oor.¹²⁵

Volgens **Du Toit** dui studies daarom dat vroulike homo-erotisme wel bekend was, maar minder onder vroue as by mans voorgekom het.¹²⁶ Magiese tekste wys hoe vroue gepoog het om 'n erotiese betowering op ander vroue uit te oefen, soms met die oog op 'n **lewenslange verbinten**is (aldus Du Toit). Die wye voorkoms van vroulike homoseksualiteit word ook deur talle astrologiese tekste bevestig.¹²⁷

Op die graf tombe van Farao Pepi II (2400 vC) is wel inskripsies gevind wat dui op homoseksuele seks tussen die koning en 'n ongetroude

¹²³ Report of the commission on Church and theology to the General Synod of the Reformed Churches in the Netherlands, 1981, **The passages and their meaning**, p 12-13.

¹²⁴ Report of the commission on Church and theology to the General Synod of the Reformed Churches in the Netherlands, 1981, **The passages and their meaning**, p 12-13.

¹²⁵ Faulkner Raymond O, **The Ancient Egyptian Coffin Texts**, p 2.162, 264, [Aris and Phillips], Warminster, 1973.

¹²⁶ Du Toit AB, Datum onbekend, p 62, **Die Skrif, die Kerk en Homoseksualisme**, onbekend.

¹²⁷ Du Toit AB, Datum onbekend, p 62, **Die Skrif, die Kerk en Homoseksualisme**, onbekend.

generaal, Sisene. In die graf tombe van Niuserre (2 600 vC) is getuienis gevind wat moontlik kon dui op homoseksuele seks met gode. Inskripsies van Farao Iknaton (1370 vC) kan weer moontlik dui op seks met sy skoonseun.¹²⁸

In die mitologie van **Horus** en **Set** (1160 vC) [Babiloniese en Egiptiese tekste] kies die gode vir Set as koning. Die rede hiervoor was dat hy aan die gode vertel het hoe hy sy semen in sy broer (Horus) se anus gestort het terwyl laasgenoemde geslaap het (bloedskandelike verkragting). Die gode het hierop gereageer deur op Horus te spoeg. Uit die Ptolemeusiese era (3de eeu vC) kom 'n soortgelyke mite voor (Sommige teoloë beweer dat hierdie verhaal die ekwivalente van die Noag en Gam gebeure is – later meer hieroor).¹²⁹

Alle homoseksuele seks uit antieke Egipte was nie positief beoordeel nie. Getuienis dui op negatiewe beskouings uit die samelewing ten opsigte van seks met dieselfde geslag. In die Boek van die Dood (15de eeu vC – hoofstuk 125) is die volgende aanhaling gevind:

"I have not defiled myself. ... I have not had sexual relations with a male lover"¹³⁰

Vervolgens sal ons 'n voëlvlug gee oor hoe seksualiteit onder die destydse Griekse en Romeinse kulture voorgekom het. Vir die aard van

¹²⁸ Greenberger David F, **Construction of Homosexuality**, p 129-130, [University of Chicago Press], Chicago, 1988.

¹²⁹ Gagnon Robert AJ, **The Bible and Homosexual Practice – text and Hermeneutics**, p 52-53 [Abingdon Press], Nashville, 2001; Grayson A Kirk and Redford Donalds B, **Papyrus and Tablet**, p 76, [Prentice Hall], Englewood Cliffs, 1973; Greenberger David F, **Construction of Homosexuality**, p 129-130, [University of Chicago Press], Chicago, 1988; Griffiths J Gwynn, **The Conflict of Horus and Seth**, p 45-46, [Argonaut], Chicago, 1969; Te Velde H, **Seth: God of Confusion**, p 55-59, [Brill], Leiden, 1977.

¹³⁰ Gagnon Robert AJ, **The Bible and Homosexual Practice – text and Hermeneutics**, p 53 [Abingdon Press], Nashville, 2001; Greenberger David F, **Construction of Homosexuality**, p 134, [University of Chicago Press], Chicago, 1988.

hierdie studie, kan nie op die volledige historiese situasie ingegaan word nie.

1.1.2. Seksualiteit onder die Griekse en Romeinse kulture

Uit die oorspronklike dokumente is daar getuienis dat daar verskillende vorme korttermyn homoseksuele verhoudings bestaan het.

1.1.2.1 Korttermyn seksuele verhoudings met mense van dieselfde geslag

Volgens die **Kommissie van Leer en Aktuele Sake van die Sinode van Wes- en Suid- Kaapland** het die Griekse kultuur waarskynlik die mees beskaafde vorm van homoseksuele praktyke gehad. Hier het ouer mans met jonger mans (seuns) homoseksuele dade beoefen in 'n vorm van "opvoeding". Volgens die kommissie was daar 'n "Instituut van Pederastie" wat hierdie praktyke bevorder het. Jong seuns tussen 12 en 16 jaar is met die oog op hul vorming onder die sorg van ouer mans geplaas. Sommige outeurs uit daardie tyd prys pederastie as die mees volmaakte voorkoms van liefde.¹³¹

Die antieke filosowe ken pederastie. Beide **Plato** en **Aristoteles** het 'n spesifieke begrip wanneer hulle na pederastie verwys. Hulle verwys na mans wat vir seuns lief is as **paidofivlew** (pedofiel) en die gebruik waar volwassene mans as opvoeders 'n seksuele verhouding met seuns het as **paidarasthvs** (pederastie)¹³²

¹³¹ Verslag van die kommissie van Leer en Aktuele Sake van die Sinode van Suid- en Wes-Kaapland, P 4, 1999.

¹³² Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 584-585, [Clarendon Press] Oxford, 1983.

Die Grieke het baie klem op die liggaam geplaas en dit was nie vreemd vir mense om seksuele opmerkings oor persone van dieselfde geslag te maak nie. In die Militêre diens was die beoefening van homoseksualiteit 'n bekende verskynsel, aangesien hulle geglo het dit bind die eenheid van die weermag saam. Die sukses van die Spartane en Griekse soldate in die hoogbloei van die ou Griekse beskawing is toegeskryf aan hierdie gebruik, want die soldate het vir die geliefde aan die sy geveg. Die soldaat sou dan nie net homself verdedig nie, maar ook die persoon aan wie hy trou gesweer het.¹³³ Dieselfde gebruik het ook onder die Keltiese en Japannese kulture voorgekom. Sommige kenners beweer dat selfs twee derdes van die destydse Griekse samelewing homoseksuele praktyke aanvaar het.¹³⁴

Wanneer die saak van homoseksuele verhoudings van liefde en trou uit die antieke tyd ondersoek word, moet gekyk word of daar in hierdie tyd sulke homoseksuele verhoudings bestaan het. Deur dit te doen sal gepoog word om vas te stel of hierdie vorm van "homoseksuele identiteit" (maw nie losbandig of pederastie nie) aan die mense van die antieke tyd bekend was. In die volgende paragraaf sal kortliks daarby stilgestaan word.

1.1.2.2. Permanente seksuele verhoudings van liefde en trou tussen mense van dieselfde geslag

Seksuele identiteit kom wel in die destydse Griekse en Romeinse Kulture na vore. Dit word afgelei uit die seksrolle wat mans en vroue onderskeidelik gespeel het. Seks is gesien as iets wat jy aan iemand

¹³³ Verslag van die kommissie Leer en Aktuele sake van die Sinode van Noord-Kaapland, P 29, **Homoseksualiteit: 'n Christelike besinning**, Mei 2003.

¹³⁴ Anthonissen Carel en Oberholzer Pieter, **Gelowig en gay?**, p 149, [Lux Verbi.BM] Wellington, 2001.

anders doen. Die seksrol van die man het gedui op sy aktiewe beheer van die vrou. Die vrou was weer die passiewe ontvanger wat genot geput het om seks te ontvang. Die man "penetreer" en die vrou word "gepenetreer". Owerspel deur 'n vrou (*moiceiva* – vgl ook Matt 5:31-32) was verkeerd aangesien sy beheer oor haar eie seksrol geneem het (onder die beheer van haar man uit).¹³⁵

Karros wys dat daar na die passiewe rol in seksuele verhoudings, soms (onder andere deur Plato) verwys is as *κινναίνδος* (mense wat seksueel onvanpas optree terwyl hulle in homoseksuele verhoudings belangstel¹³⁶). In sulke gevalle is die *κινναίνδος* dan gesien as 'n man wat sosiaal wanaangepas is, aangesien hy daarvan hou om "gepenetreer" te word, iets wat nie ingepas het by die destydse manlike rol van die penetreerder nie. Vroue wat "penetreer" (aktief) en mans wat gepenetreer word (passief), was geslagtelike verraaiers.¹³⁷

Karros beweer verder dat persone van dieselfde geslag wat seksuele vennote in hul verhoudings was, in die antieke tyd dikwels as "siek" beskou is. Dit was 'n ongeneeslike siekte wat die persoon sy hele lewe lank met hom/haar saamgedra het. Die siekte was sigbaar in die "onnatuurlike" seksuele begeertes.¹³⁸

Die vraag rondom seksuele identiteit is dan: Hoe het die gepenetreerde dan sy rol in die verhouding verstaan. Die seksuele identiteit van die manlike homoseksueel word gevind in die feit dat die passiewe persoon die "begeerte" het om deur 'n "ander man" gepenetreer te word. Dit is

¹³⁵ Karros Ruth Mazo, **Active/Passive, Acts/Passions: Greek and Roman Sexuality**, p 1255-1256, *American Historical Review*, Vol. 105 Issue 4, 2001.

¹³⁶ Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 433, [Clarendon Press] Oxford, 1983.

¹³⁷ Karros Ruth Mazo, **Active/Passive, Acts/Passions: Greek and Roman Sexuality**, p 1255, *American Historical Review*, Vol. 105 Issue 4, 2001.

¹³⁸ Karros Ruth Mazo, **Active/Passive, Acts/Passions: Greek and Roman Sexuality**, p 1264, *American Historical Review*, Vol. 105 Issue 4, 2001.

met ander woorde dieselfde begeerte wat by 'n vrou bestaan.¹³⁹ Nie alle volwasse mans is as "ware mans" gesien nie. Die passiewe vennoot in die seksuele verhouding is gesien as iemand met 'n "vroulike ervaring" en daarom nie as 'n ware man nie.¹⁴⁰

Die bestaan van 'n homoseksuele identiteit word verder ondersteun deur filosowe wat hul voorkeur en liefde vir mans nie weggesteek het nie. Daar word beweer dat onder hierdie filosowe mense soos Sokrates, Cartulles, Virgilius en Horatio was. Dit word afgelei vanweë hul *erotiese gedigte* oor mans.¹⁴¹

In 'n artikel waarin gepoog word om aan te toon dat die verskillende vorme van homoseksualiteit wat vandag voorkom, 'n ou verskynsel is, wys **Nassbaum** vanuit die *antieke artefakte, toesprake van filosowe, gedigte* sowel as *Griekse komedies* dat mense in die antieke tyd wel homoseksuele verhoudings gehad het waar liefde en trou betrokke was. Sy gebruik die Griekse praktyke van homoseksualiteit om daardeur vir die samelewing van vandag meer empatie te laat kry vir die vrese, hoop en vreugde van mense wat persone van dieselfde geslag liefhet.¹⁴²

Liddel en Scott dui aan dat die antieke filosowe spesifieke begrippe gehad wanneer hulle na pederastie verwys het. So het hulle *paidarasthvs / paidikhvn* gebruik. Dit hou ook verband met die begrip

¹³⁹ Karros Ruth Mazo, **Active/Passive, Acts/Passions: Greek and Roman Sexuality**, p 1259, *American Historical Review*, Vol. 105 Issue 4, 2001.

¹⁴⁰ Karros Ruth Mazo, **Active/Passive, Acts/Passions: Greek and Roman Sexuality**, p 1261, *American Historical Review*, Vol. 105 Issue 4, 2001.

¹⁴¹ Verslag van die kommissie Leer en Aktuele sake van die Sinode van Noordkaapland, p 29, **Homoseksualiteit: 'n Christelike besinning**, Mei 2003.

¹⁴² Nussbaum Martha S, **Other Times, Other Places: Homosexuality in Ancient Greece**, p 19, *Annual of Psychoanalysis*, Vol. 30, 2002.

pedofiel **paidofiele** wat ook deur hulle gebruik is om hierdie gebruik aan te toon.¹⁴³

Vanuit die geskifte van die antieke filosowe is dit billik om te sê dat dit nie 'n korrekte persepsie is dat pederastie en militêre homoseksualiteit die enigste bekende vorme van homoseksualiteit in die destydse antieke samelewings was nie. Wat vandag as kernhomoseksualiteit bekend staan, het ook as 'n **aparte seksuele identiteit** in die destydse samelewing gefunksioneer (soos reeds gewys).

Hierdie verskynsel kom veral voor in 'n lyn van filosowe waar die een die ander vroeër opgelei het. Dit word gevind by **Sokrates**, sy student, **Plato** en dié se student, **Aristoteles**. Plato vertel in sy **Symposium**¹⁴⁴ dat Alicibiades op Sokrates verlief was, maar dat Sokrates op daardie stadium 'n permanente verhouding met Agaton gehad het. Alicibiades probeer dan die verhouding tussen Sokrates en Agaton opbreek.¹⁴⁵

Verder vertel die karakter Aristofanes ('n denkbeeldige skepping van Plato) dat alle mense op soek is na die ander helfte van ons menswees. Hierdie ander helfte is vir sommige mans ander mans, terwyl dit weer vir sommige vroue ander vroue is. Dan is daar ook diegene vir wie hul ander helfte mense van die teenoorgestelde geslag is. In 'n poging om hierdie gebruik wat oënskynlik volgens hom deur die samelewing as 'n

¹⁴³ Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 584, [Clarendon Press] Oxford, 1983.

¹⁴⁴ Plato, **Symposiums**, - **The Greek Philosophers**, 36:93, (World Library, INC Santa Monica) 1995.

¹⁴⁵ Plato, **Symposiums**, - **The Greek Philosophers**, 90:93, (World Library, INC Santa Monica) 1995. **Plato (428-348 vC)**, een van die invloedrykste Griekse filosowe. Hy was 'n volgeling van Sokrates, en het op sy beurt weer vir Aristoteles opgelei. Die meeste van sy werke is dialoë tussen verskillende persone, maar veral tussen hom en Sokrates. Hy het 'n Skool in Filosofie wat as Die Akademie bekend gestaan het, begin. **Symposium** (360 vC) is 'n vertelling van die gesprekke tydens 'n banket wat ter ere van Agaton se dramatiese oorwinning in Atene plaasgevind het. Dit handel oor wat die ideale liefde is, en bestaan uit toesprake van verskeie persone.

skandelike praktyk beskou is, aanvaarbaar te maak, skryf Plato apologeties dat sulke permanente verhoudings tussen mense van dieselfde geslag nie skandelik is nie, aangesien hierdie mense hul helfte (wat van dieselfde geslag as hulle is) in **vriendskap, liefde** en **intimiteit** soek.¹⁴⁶ In gevalle waar 'n man se ander helfte, nog 'n man is, of 'n vrou se ander helfte nog 'n vrou is, sal hierdie mense nie met mense van die teenoorgestelde geslag trou nie¹⁴⁷. Indien hulle trou (heteroseksueel) is dit net omdat die "wet" dit van hulle vereis. Hulle sou dan eerder verkies om lewenslank by mekaar (mense van dieselfde geslag) te bly op grond van wedersydse liefde, vriendskap en intimiteit. Dit is nie net die seksuele drang wat hulle na mekaar dryf nie, maar 'n intense onbekende onverklaarbare soeke van hulle "siele" na mekaar¹⁴⁸

Dit is daarom 'n billike afleiding om te maak dat daar in die destydse samelewing nie nét homoseksuele verhoudings wat **perwers** en **pederasties** van aard was, voorgekom het en bekend was nie. Permanente langtermyn verhoudings van liefde en trou was bekend. Dit is ook nie sò dat die destydse filosowe net losbandig was nie. Sketse op artefakte dui **nie net** jonger seuns en ouer mans aan nie, maar ook gevalle waar die sogenaamde jonger persoon inderdaad ouer as "seunwees" is. **Plato** se langtermyn verhouding met Dion van Sirakuse het begin toe Plato 50 jaar oud was en Dion 35 jaar.¹⁴⁹ Sommige **Stoïsinse**

¹⁴⁶ Nussbaum Martha S, **Other Times, Other Places: Homosexuality in Ancient Greece**, p 10, Annual of Psychoanalysis, Vol. 30, 2002.

¹⁴⁷ Die filosoof verwys hier na 'n huwelik binne die konteks van 'n man en 'n vrou. Hy wys egter wel dat mense wat na dieselfde geslag smag hoewel hulle nie met mekaar trou nie, wel in langtermyn verbintenisse met mekaar gaan.

¹⁴⁸ Plato, **Symposiums, - The Greek Philosophers**, par 75, (World Library, INC Santa Monica) 1995.

¹⁴⁹ Plato, **Seventh Letter, - The Greek Philosophers, 7:56**, (World Library, INC Santa Monica) 1995. Seventh Letter (360 vC) – 'n Brief aan Dion se vriende en familieleden waarin hy vertel dat Dion se aanvanklike ambisie was om in die politiek in te gaan.

filosowe¹⁵⁰ verkies dat verhoudings tussen mense van dieselfde geslag ten minste 28-jaar sou duur (Paulus was bekend met die stoïsynse filosofie aangesien dit waarskynlik een van die sterkste filosofiese strominge in Tarsus was – In die hoofstuk rakende die Pauliniese en Deutero-Pauliniese geskrif sal dit breedvoerig beredeneer word). Pausanias, die spreker in Plato se **Symposium**, is 'n historiese figuur. Sy homoseksuele verhouding met 'n digter het vir ten minste 12 jaar geduur. Die verhouding het begin toe Agaton (Pausanias se homoseksuele lewensmaat) 'n volle 18 jaar oud was.

Daar was in sekere homoseksuele verhoudings wel sprake van wederkerigheid, duursaamheid en liefde. Die Griekse filosowe wat homoseksualiteit as aanvaarbaar gesien het, het die norm van stabiliteit, vriendskap en liefde bokant onstabiele losbandigheid verkies. Beide **Plato** en **Pausanias** verwys na hulle homoseksuele verhoudings binne die konteks van 'n lewenslange vennootskap.¹⁵¹ Waar seks tussen heteroseksuele tot voortplanting kon lei, was seks tussen mense van dieselfde geslag beskou as die voortplanting van dieselfde of 'n beter "gees".¹⁵² In Sparta is koormusiek ontdek wat die liefde tussen vroue besing. Plato vertel ook dat die Ateners bekend was met die liefde tussen

¹⁵⁰ Paulus het opgegroeï binne die stoïsynse tradisie. Hierdie filosofiese beweging het gestrewe na 'n eenvoudige moraliteit van die destydse samelwing. Dit het net so gestrewe na 'n eenvoudige lewenstyl in die gemeenskap. Deugsaamheid was die hoogste norm waarna gestreef moes word. Die *logos* / woord was 'n goddelike geskenk waardeur die skepping verstaan kon word. Die wette van die gemeenskap kan nie verander word nie, maar die mens kan sy reaksie op daardie wette verander of bepaal. Dit het 'n fatalistiese wêreldbeeld gehad. Quast Kevin, **Reading Corinthian Correspondence – an Introduction**, p 35, [Paulist Press], Mahwah, 1994. Dit is daarom nie vreemd dat die stoïsynse fatalisties homoseksuele verhoudings as 'n gegewe aanvaar het nie, maar ook in terme van deugsaamheid en moraliteit dit aan 'n permanente verhouding sou koppel.

¹⁵¹ Nussbaum Martha S, **Other Times, Other Places: Homosexuality in Ancient Greece**, p 16, Annual of Psychoanalysis, Vol. 30, 2002.

¹⁵² Nussbaum Martha S, **Other Times, Other Places: Homosexuality in Ancient Greece**, p 16-17, Annual of Psychoanalysis, Vol. 30, 2002.

vroue.¹⁵³ Die bestaan van langtermyn homoseksuele verhoudings behoort gesien te word binne die konteks dat die Grieke *εἶρο κίρναϊδο*~ (passie) alleen as iets gewelddadig, chaoties, gevaarlik en onbeheerbaar gesien het. Daar moes ander elemente van wat in Afrikaans as "liefde" beskryf word, ook teenwoordig wees.¹⁵⁴ Interessant is dat Plato ten spyte van sy eie voorliefde vir 'n man, in sy **Wette**¹⁵⁵, erken dat gemeenskap tussen 'n man en 'n vrou natuurlik is, terwyl seks tussen 'n man en 'n man of 'n vrou en 'n vrou nie natuurlik is nie, met ander woorde "teen die natuur" (kon Paulus dit in gedagte gehad het in sy skrywe van Romeine 1?)¹⁵⁶. Later verwys sy gespreksgenoot, 'n onbekende Athener, dat dit beter sou wees dat wette gemaak word om seks tussen mans met mekaar en vroue met mekaar te verbied¹⁵⁷ (Sou hierdie interne spanning by Plato ook kon dui dat die vraagstuk rakende homoseksualiteit selfs in die antieke tyd tot baie debat gelei het? – JP).

Karros beweer dat **Aristoteles** ook positief was oor beide manlike en vroulike homoseksuele verhoudings waar wederkerigheid en liefdesvriendskappe teenwoordig was.¹⁵⁸ Volgens haar sien hy heteroseksuele- en homoseksuele verhoudings nie slegs binne die konteks van die "selfbevrediging van die enkeling se luste" nie. Aristoteles se geskrifte dui vir haar nie daarop dat die antieke Grieke die aktiewe manlike persoon in 'n homoseksuele verhouding as 'n

¹⁵³ Nussbaum Martha S, **Other Times, Other Places: Homosexuality in Ancient Greece**, p 14, Annual of Psychoanalysis, Vol. 30, 2002.

¹⁵⁴ Karros Ruth Mazo, **Active/Passive, Acts/Passions: Greek and Roman Sexuality**, p 1258, American Historical Review, Vol. 105 Issue 4, 2001.

¹⁵⁵ **Letters** (348 vC) - Plato is begaan omdat sy aansien besig is om af te neem en stel sekere wette voor wat in die Griekse gemeenskap gemaak kan word. Dit word algemeen beskou dat hierdie wette teen die tyd van sy dood in proses was om gepubliseer te word.

¹⁵⁶ Plato, **Laws - The Greek Philosophers**, 24:611, (World Library, INC Santa Monica) 1995.

¹⁵⁷ Plato, **Laws - The Greek Philosophers**, 381:611, (World Library, INC Santa Monica) 1995.

¹⁵⁸ Karros Ruth Mazo, **Active/Passive, Acts/Passions: Greek and Roman Sexuality**, p 1257, American Historical Review, Vol. 105 Issue 4, 2001.

homoseksueel sou sien nie, maar die passiewe vennoot wat genot vind om "gepenetreer" te word (maw die penetreerder bly "man").¹⁵⁹ Die passiewe vennoot in die seksuele verhouding identifiseer met "vroulikheid", terwyl die manlike persoon weer dié persoon is wat die aktiewe seksgenoot is wat sy semen in die passiewe vennoot stort.¹⁶⁰ Vir hom is beide die vorme van seksualiteit onder mans en vroue prysenswaardig as dit binne die konteks van wederkerigheid aan mekaar se behoeftes in langtermyn verhoudings voldoen.¹⁶¹

Aristoteles se positiewe siening van liefde vir dieselfde geslag kan verstaan word wanneer hy verduidelik dat daar in die mensdom sekere "disposisies" is waarmee mense gebore word. Onder hierdie disposisies is ook seksuele disposisies wat volgens "normale seksuele norme" as "onnatuurlik" (dalk weer Paulus se agtergrond en siening van homoseksuele verhoudings in Rom 1) gesien kan word. Dit is waar 'n man die passiewe rol van die vrou in seksuele daade inneem. Hy skryf:

"Now corresponding to each of these kinds of unnatural pleasures (**fæuvseiw**) we may observe a related disposition of character. ... These practices result in some cases from natural disposition, and in others from habit, as with those who have been abused from childhood. When nature (**fæuvsiw**) is responsible, no one would describe such persons as showing unrestraint, any more than one would apply that term to women because they are passive and not active in sexual intercourse ...¹⁶²

¹⁵⁹ Karros Ruth Mazo, **Active/Passive, Acts/Passions: Greek and Roman Sexuality**, p 1257, *American Historical Review*, Vol. 105 Issue 4, 2001.

¹⁶⁰ Aristoteles, **Generation of animals**, 56:286, (World Library, INC Santa Monica) 1995. Hy (384-322 vC) –was een van die mees invloedryke antieke filosowe. Van hom word vertel dat hy oor feitlik alles iets te sê gehad het. Sy **Generation of Animals** (350 vC) kan as 'n werk in Biologie beskou word. Dit bestaan uit vyf boeke wat handel oor seksualiteit.

¹⁶¹ Nussbaum Martha S, **Other Times, Other Places: Homosexuality in Ancient Greece**, p 21, *Annual of Psychoanalysis*, Vol. 30, 2002.

¹⁶² Aristoteles, **Nicomachanaen Ethics**, 1148b, Perseus Project (Harvard University Press), 2000.

Merkwaardig! Dit beteken dat:

- † Die hunkering na mense van dieselfde geslag is in sommige gevalle 'n gewoonte wat aangeleer is omdat iemand sedert kinderjare mishandel of gemolesteer is, en tweedens
- † Dat daar waarskynlik 'n natuurlike "disposisie" is wat iemand die hunkering gee na dieselfde geslag. Sulke persone behoort nie verhinder te word om hulle seksuele disposisie uit te leef nie. Dit is 'n onnatuurlike aktiwiteit in die algemeen, maar natuurlik vir hiérdié mense.

Uit die antieke geskrifte is ook getuienis gevind dat sekere manspersone in die openbaar as verfynde vroulike (homoseksuele) persone verskyn het. Liddel en Scott wys ook dat die begrip *εἰσῆμος* met fyn of verfynd¹⁶³, terwyl *νερανικός* weer met homoseksueel.¹⁶⁴ vertaal word.

Op hierdie stadium kan genoem word dat Boswell beweer dat Nero¹⁶⁵ met twee mans in die huwelik getree het. Hierdie huwelike is in die openbaar met huwelikeremonies verseël. Hiervolgens was ten minste een van hierdie gay-huwelike van Nero deur die destydse Grieke en Romeine as amptelik erken. Sy "lewensmaat" volgens hierdie "huwelik" is dan ook as die vrou van die keiser vereer.¹⁶⁶

Dit is daarom billik om op hierdie stadium twee opmerkings te maak:

¹⁶³ Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 218, [Clarendon Press] Oxford, 1983.

¹⁶⁴ Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 526, [Clarendon Press] Oxford, 1983.

¹⁶⁵ Of dit geloofwaardig is om Nero as rolmodel vir homoseksuele huwelike van liefde en trou te neem, is twyfelagtig. Nero het ook 'n bloedskande verhouding met sy ma en halfsuster gehad. Hy staan ook bekend as 'n moordenaar en 'n vervolger van Christene by uitstek. In die geskiedenis staan hy nie bekend as iemand op wie mense trots kan wees nie.

¹⁶⁶ Boswell John, Christianity, **Social Tolerance and Homosexuality**, p 82, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

- † Dit blyk of daar wel 'n homoseksuele "identiteit" in die destydse antieke samelewings bekend was.
- † Dat sò 'n homoseksuele identiteit bekend was, beteken nié dat die destydse samelewings dit as 'n aanvaarbare norm wat normaal was, gesien het nie.

Voor by die volgende paragraaf gekom word, moet enkele begrippe uitgewys word.

1.1.2.2.1 Beskrywings uit die destydse Griekse samelewing in hul verwysing na homoseksuele persone of -verhoudings

<i>Pedofilie</i>	<i>Pederastie</i>	Passiewe manlike homoseksuele persoon wat gepentreer word¹⁶⁷	Aktiewe manlike homoseksuele persoon wat penetreer¹⁶⁸
Paidofilew : Plato en Aristoteles	Paidarasthv~ / paidikhvn : Plato en Aristoteles	malakawterw~ : Tukididus; malaka : Aristoteles; malakothv~ : Plutargus; malakoi; : Plato ¹⁶⁹ kivnaido~ : Plato	ajjrrrhvn Aesgulus; ajrsene~ Tukididus & Euripidus; ajrsen Sofodes & Aristoteles ¹⁷⁰

¹⁶⁷ Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 486, [Claredon Press] Oxford, 1983.

¹⁶⁸ Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 119-120, [Claredon Press] Oxford, 1983.

¹⁶⁹ Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 486, [Claredon Press] Oxford, 1983.

Die volgende afleidings kan dus gemaak word:

- † Dit is nie 'n korrekte afleiding dat die enigste vorm van homoseksuele praktyke wat destyds algemeen bekend was, pederastie of losbandigheid is nie.
- † Naas pederastie, was pedofilie ook 'n bekende verskynsel.
- † Dan was daar ook ander begrippe wat op mans wat 'n "sekere seksuele identiteit" in permanente homoseksuele verhoudings gehad het, gebruik is.
 - Die "vroulike" of passiewe" homoseksuele vennoot is meestal as *malako~* of *kivnaido~* beskryf.
 - Die aktiewe manlike homoseksuele persoon is weer onder andere met *ajrrhvn* , *ajrsene~* en/of *ajrsen* beskryf.

'n Belangrike saak moet rondom die voorkoms van sekere gebruike in samelewings uitgewys word:

In die volgende paragraaf sal ook aangetoon word dat die burgerlikes in die destydse samelewing beide rolle deur die homoseksuele vennote as onaanvaarbaar beskou het. Getuienis dui daarop dat hierdie gebruike waarskynlik onder die adel van die destydse beskawings praktyk was.¹⁷⁰ Die voorkoms van sekere aktiwiteite is nie 'n bewys dat dit die geldende norm in 'n gemeenskap was nie. Enkele analoë voorbeelde:

- † 'n Skrywer soos André P Brink het in sy protesverhale dikwels 'n blanke man wat met 'n nie-wit vrou 'n seksuele verhouding gehad het, beskryf (bv. Droë Wit seisoen en Die Muur van die Pes). Mense wat nie die situasie in die land geken het nie, kan dan uit hierdie beskrywings die afleidings maak dat dit in die

¹⁷⁰ Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 120, [Clarendon Press] Oxford, 1983.

¹⁷¹ Karros Ruth Mazo, **Active/Passive, Acts/Passions: Greek and Roman Sexuality**, p 1256, American Historical Review, Vol. 105 Issue 4, 2001.

destydse gemeenskap die geldende norm onder Afrikaner mans was.

- † Die Alternatiewe sangers (bv Johannes Kerkerrel en Koos Kombuis – toe nog as André le Toit bekend) het gedurende die tagtigerjare sosiale kritiek teen die NGK, die rykes en die destydse NP-Regering gegee. Omdat hul vertonings dikwels vol was, kan die afleiding gemaak word dat die algemene Afrikanerjongmens destyds dieselfde anti-NGK, anti-rykdom en anti-NP-Regering simpatie as hulle gehad het. Iets wat tog nie waar was nie. Dit blyk uit die verskeie verkiesings en `n referendum wat deur die NP gedurende die tagtigerjare gewen is.
- † `n Laaste analoë voorbeeld: Met die politieke onrus jare gedurende die 1980's is `n geestelike byeenkoms in die Moederkerk te Stellenbosch gehou. Agter die podium/preekstoel is `n kommunistiese vlag gedrapeer. Hierdie foto is die hele Suid-Afrika via die televisie ingestuur. Die persepsie wat destyds gekry is, is dat al die leraars en gemeentelede van daardie gemeente pro-ANC en kommunisties is. Iets wat nie waar was nie.

In die voorafgaande paragraaf is aangetoon dat die verskynsel van permanente langtermyn homoseksuele verhoudings van liefde en trou inderdaad gedurende daardie antieke tyd bekend was. In die volgende paragraaf sal gepoog word om vas te stel of hierdie gebruik deur die algemene publiek as `n geldende norm aanvaar is.

1.1.2.3. Kritiek uit die antieke samelewings teen homoseksuele verhoudings

Vroeër het ek 'n kantopmerking gemaak oor die oënskynlike interne spanning wat Plato oor homoseksuele verhoudings weergee. Nou meer kritiek teen homoseksuele verhoudings: Ongeag bogenoemde duidelike voorbeelde van openlike homoseksuele praktyke en gebruike in die destydse antieke wêreld, is hierdie gebruike of identiteit nie deur almal in die destydse Griekse samelewing positief aanvaar nie. Homoseksuele verhoudings het meer dikwels onder die boonste laag (adel) van die destydse samelewing as onder die burgerlikes voorgekom.¹⁷² Die burgerlikes in Athene het beide die aktiewe vroulike homoseksueel en die passiewe manlike homoseksueel verwerp¹⁷³ Ten spyte van Plato se liefde vir Dion vind ons in sy geskifte tog die erkenning dat alle Atheners nie liefde vir dieselfde geslag goedgekeur het nie (soos reeds gewys is). In sy **Wette** sê die onbekende Athener die volgende:

"Possibly, should God so grant, we might forcibly effect one of two things in this matter of sex-relations, -either that no one should venture to touch any of the noble and freeborn save his own wedded wife, nor sow any unholy and bastard seed in fornication, nor any unnatural (**para fáuvsin**:- vgl Rom 1:26) and barren seed in sodomy,- or else we should entirely abolish love for males, and in regard to that for women,"¹⁷⁴

In dieselfde trant verwys 'n ander filosoof, **Xenophon** ook negatief na homoseksuele praktyke. Volgens hom is hierdie praktyk net so

¹⁷² Karros Ruth Mazo, **Active/Passive, Acts/Passions: Greek and Roman Sexuality**, p 1256, American Historical Review, Vol. 105 Issue 4, 2001.

¹⁷³ Karros Ruth Mazo, **Active/Passive, Acts/Passions: Greek and Roman Sexuality**, p 1256, American Historical Review, Vol. 105 Issue 4, 2001.

¹⁷⁴ Plato, **Laws**, 841d, Perseus Project (Harvard University Press), 2000.

onaanvaarbaar as wanneer ouers met hul eie kinders seksuele verhoudings het (maw bloedskande, vgl Lev 18 en 19. Hier is nie sprake van kultiese homoseksuele verhoudings nie). Dit is ook belangrik om uit sy opmerking te beseef dat ook pederastie nie 'n algemeen aanvaarbare gebruik in die antieke samelewing was nie. Hy skryf:

"But if it was clear that the attraction lay in the boy's outward beauty, he banned the connexion as an abomination; and thus he caused lovers to abstain from boys (*paidikhn* - pederastie) no less than parents abstain from sexual intercourse with their children and brothers and sisters with each other".¹⁷⁵

Musonius Rufus, 'n tydgenoot van Paulus verwys na homoseksualiteit wat nie binne die kultus plaasgevind het wanneer hy oor seksuele verhoudings in die algemeen skryf (Fragment 12):

"Men who are not wantons or immoral are bound to consider sexual intercourse justified only when it occurs in marriage and is indulged in for the purpose of begetting children, since that is lawful, but unjust and unlawful when it is mere pleasure-seeking, even in marriage. But of all sexual relations those involving adultery are most unlawful, and no more tolerable are those of men with men, because it is a monstrous thing and contrary to nature. ... The fact that those relationships are not lawful or seemly makes them a disgrace and a reproach to those seeking them; whence it is that no one dares to do any of these things openly, not even if he has all but lost the ability to blush, and those who are not completely degenerate dare to do these things only in hiding and in secret."¹⁷⁶

Rufus maak onderskeid tussen die volgende vorms van seksuele verhoudings:

¹⁷⁵ Xenophon, **Constitution of the Lacedaimonians**, 2.13, Perseus Project (Harvard University Press), 2000.

¹⁷⁶ Musonius Rufus, **Discourse XII: "On Sexual Indulgence"**, p 85-89, (Uit Grieks vertaal deur Lutz) Internet, 2004 ; Du Toit AB, **Paul, Homosexuality and Christian Ethics** – Uit: Neotestamentica et Philonica – *Studies in honor of Peter Borgen*, p102, Leiden, 2003.

- † Seksuele verhoudings “binne die huwelik” wat ook voortplanting in gedagte het, is 'n aanvaarbare vorm van seksualiteit.
- † Owerspel, maw seks buite die huwelik, en
- † Die mees onaanvaarbare seksuele verhoudings is homoseksuele verhoudings, aangesien dit teen die natuur is.

Daar het ook wette teen homoseksuele verhoudings bestaan. Die **Lex Scantinia** (149 vC) het spesifiek oor homoseksuele verhoudings gehandel. Hierdie wet het sulke verhoudings verbied. Daar was ook die **Lex Iulia** wat homoseksuele verhoudings met dood gestraf het.¹⁷⁷

Enkele opmerkings rakende die voorkoms van homoseksuele praktyke uit die antieke samelewings: Dit is so dat daar voorbeelde in die destydse kultusse was van homoseksuele praktyke. Dit is ook so dat daar homoseksuele losbandigheid en perversiteit was. Net so het daar ook geforseerde homoseksuele praktyke soos pederastie en dié in die weermagte van die Grieke, voorgekom. Pederastie het sy eie Griekse terminologie gehad. Hierdie begrip hou ook verband met pedofilie.

Dit is egter nie al voorbeelde van homoseksuele praktyke nie. Daar is getuienis van mans wat eerder hul “seksuele identiteit” (die ander helfte) by ander mans gevind het. Binne vandag se konteks sou gesê kon word dat hulle 'n “homoseksuele oriëntasie” het. Sokrates, Plato en Aristoteles is voorbeelde van mans wat belanggestel het in homoseksuele verhoudings wat in liefde en uit trou bestaan het. Om die waarheid te sê,

¹⁷⁷ Crook J, **'Introduction', Law and Life in Rome**, [Cornell University Press], New York, 1967; Lilja S, **Homosexuality in Republican and Augustan Rome**, p 112-121, [Societas Scientiarum Fennica], Helsinki, 1982; Robinson OF, **The Criminal Law of Ancient Rome**, p 70-71, [Duckworth] London, 1995; Williams CA, **Roman Homosexuality: Ideologies of Masculinity in Classical Antiquity**, p 119-124, [Oxford University Press], Oxford, 1999. Keiser Augustus se Lex Iulia Institutes 4.18.2-3 gee die dood as straf “not only those who dishonour the marriage-bed with another, but also those who indulge in lust with male”.

Aristoteles gebruik beskrywings wat baie herinner aan die beskrywings van homoseksuele oriëntasie onder pro-gay teoloë soos dit vandag gegee word. Hierdie was nie 'n verskynsel wat slegs in die geheim voorgekom het nie. Hierdie filosofe was nie skaam hieroor nie, en het openlik daaroor geskryf en gepraat. Sulke permanente verhoudings tussen mense van dieselfde geslag onder vroue is ook duidelik in Egiptiese materiaal gedokumenteer.

Ten spyte hiervan, was daar binne daardie kulture – soos vandag – mense wat dit gekritiseer het. Kritiek vanuit die destydse samelewings teen homoseksuele praktyke kon dus nie nét teen die voorkoms daarvan in die kultusse, losbandigheid en perversiteit gewees het nie.

Die punt is dus:

Die voorkoms van sekere gebruike in 'n samelewing, beteken nié dat die samelewing oor sulke gebruike positief is nie. Daar is duidelike bewyse hiervoor. In die hoofstuk rakende die Pauliniese en Deutero-Pauliniese geskrifte sal verder gemotiveer word dat verreweg die grootste deel van die destydse Mediterreense bevolking homoseksuele verhoudings as 'n skandelige praktyk beskou het wat onaanvaarbare gedrag was.

Aangesien die onderwerp van hierdie studie aan die hand van die Bybel gedoen word, is die siening van homoseksuele verhoudings onder die Jode ook belangrik. Dit moet gewys word dat die volgende paragraaf nie oor die Bybelse getuienis handel nie, maar oor buite Bybelse getuienis. In later hoofstukke sal die getuienis van die Skrif rakende homoseksuele verhoudings in meer detail bestudeer word. Ook in hierdie paragraaf

word slegs 'n voëlvlug getuienis van die buite Bybelse Joodse skrywers onder oë geneem.

1.1.3. Seksualiteit in die Judaïsme – Buite Bybelse getuienis

Die Joodse tradisie was altyd teen alle vorms van homoseksualiteit gekant. Die Joodse apologete, anders as die heidense samelewing waar homoseksuele gedrag soms aanvaarbaar was, neem 'n baie negatiewe standpunt teen hierdie lewenswyse in. In die **Wysheid van Salomo** word binne die konteks van afgodediens (mense wat hul rug op God keer) verwys na mense wat van geslag verwissel (Wysheid van Salomo 14:26).¹⁷⁸ Dit kan waarskynlik verwys na priesters wat tydens die heidense kultusse soos vroue optree. Dit sou selfs binne die kultus en in losbandigheid kon afspeel, wanneer na 15:23-27 gekyk word. Die probleem met die verklaring alleen, is juis die konteks van die gedeelte. In 13:15-19 is dit duidelik dat die beoefening van hierdie tipe homoseksualiteit by diegene wat nie die God van Israel aanbid nie, meer is as net kultiese gebruike. Die persoon neem die afgod huis toe en hang dit met 'n spyker teen sy huis se muur (13:15). Dan word verwys na sy gesondheid, sy familie, sy reise en sy ekonomiese situasie (13:17-19). Hier is duidelik nie sprake van losbandigheid en die kultus alléén nie.¹⁷⁹ Dit het te doen met 'n "leefstyl in die algemeen" onder mense wat nie die God van die Bybel aanbid nie.

Selfs iemand soos die geskiedskrywer, **Flavius Josefus**, 'n tydgenoot van Paulus skryf in 'n tipies Joodse konteks negatief oor homoseksuele dade of lewenswyses. Dit, te midde van die feit dat hy aan die hof van die

¹⁷⁸ Die Bybel met Deutero-Kanonieke Boeke, **Wysheid van Salomo**, p 976, (Bybelgenootskap van Suid-Afrika, Kaapstad) 1988.

¹⁷⁹ Die Bybel met Deutero-Kanonieke Boeke, **Wysheid van Salomo**, p 975, (Bybelgenootskap van Suid-Afrika, Kaapstad) 1988.

Romeinse Keiser gewerk het. Hier het sulke dade voorgekom. Binne die konteks van aanvaarbare seksuele praktyke onder die Jode en waarskynlik ook aan die hand van die destydse interpretasie van Levitikus 18 en 20 skryf hy:

“As for adultery, Moses forbade it entirely, as esteeming it a happy thing that men should be wise in the affairs of wedlock; and that it was profitable both to cities and families that children should be known to be genuine. He also abhorred men’s lying with their mothers, as one of the greatest crimes; and the like for lying with the father’s wife, and with aunts, and sisters, and sons’ wives, as all instances of abominable wickedness (**’n verhouding van bloedskanie**). He also forbade a man to lie with his wife when she was defiled by her natural purgation; and not to come near brute beasts, nor to approve of the lying with a male (**homoseksuele verhouding**), which was to hunt after unlawful pleasures on account of beauty. To those who were guilty of such insolent behavior, he ordained death for their punishment.¹⁸⁰

Die konteks handel nie soseer slegs oor losbandigheid of kultiese praktyke nie, maar oor hoe die God van Israel (met Moses as sy woordvoerder) die seksuele praktyke van God se mense gesien het.

Philo van Alexandrië ’n vroeë tydgenoot van Jesus, verwys ook afwysend na homoseksuele praktyke. Hy skryf:

As men ... for not only did they go mad after women, and defile the marriage bed of others, **but also** those who were men lusted after one another, doing unseemly things, and not regarding or respecting their **common nature**, and though eager for children, they were convicted by having only an abortive offspring; but the conviction produced no advantage, since ... the men became accustomed to be treated like women, and in this way engendered among themselves the disease of females, an intolerable evil; for they not only, as to effeminacy and delicacy, became like women in their persons, but they made also their souls most ignoble, corrupting in this way the whole race of man, as far as depended on them. At all events, if the Greeks and barbarians were to have agreed together, and to have adopted the commerce of the citizens of this city, their cities one after another would have become desolate, as if they had been emptied by a pestilence.¹⁸¹

Op ’n ander geleentheid verwys hy weer afwysend daarna dat geslagte die teenoorgestelde geslag se rolle oorneem:

¹⁸⁰ Josephus, Flavius, **The Works of Josephus**, (Oak Harbor, WA: Logos Research Systems, Inc.) 1997.

¹⁸¹ Philo Judaeus, **The Works of Philo**, (Oak Harbor, WA: Logos Research Systems) 1997.

At all events men would not be rivals to women, nor would women be rivals to men, in these matters with which the opposite sex alone ought to have any concern. But if the women were to emulate the pursuits of men they would be looked upon as half men, and if the men were to apply themselves to the pursuits of women they would acquire an evil reputation as men-women.¹⁸²

In Pseudo-Philo word die afwysende houding teenoor homoseksuele praktyke herhaal. In die **The sentences of Phocylides II** staan:

Transgress not to unlawful sex the natural limits of sexuality. For even animals are not pleased by intercourse of male with male. And let no women imitate the sexual role of men"¹⁸³

Enkele opmerkings oor Philo se breedvoerige standpunte: Ons moet onthou dat hy vanuit 'n Griekse stad, Alexandrië, skryf. Ook hier kan nie gesê word dat dit nét oor losbandigheid of pederastie handel nie. Hy verwys spesifiek dat mans hier teen hulle natuur met mekaar verkeer en daardeur (hoewel hulle hunker na kinders) eintlik hul "kinders" aborteer. Waarskynlik 'n persepsie dat dit 'n vermorsing van 'n man se "saad" is wanneer dit nie in 'n vrou geplant word nie. Hy verduidelik dat homoseksuele "gemeenskap" nie eens sò geredelik onder die Grieke en die heidene voorkom nie, aangesien hulle stede dan heeltemal onbevolk sou raak. Verder veroordeel hy die oënskynlike gebruik binne die destydse konteks dat sommige mans soos vroue optree. Iets wat uit die Wysheid van Salomo nie noodwendig net by die heidense tempels voorgekom het nie, maar ook in mense se privaatheid. Dit is vir hom verkeerd wanneer teenoorgestelde geslagsrolle uitgeruil word, want daardeur word 'n man 'n halwe man, en 'n vrou 'n halwe vrou.

¹⁸²Philo Judaeus, **The Works of Philo**, (Oak Harbor, WA: Logos Research Systems) 1997.

¹⁸³ Potgieter J en Van Huyssteen F, **Homoseksualiteit in Perspektief**, p 84, (Lux Verbi.BM,Wellington) 2002; **The Sentences of Phocylides II**, 190-191; Smith Mark D, **Ancient Bisexuality and the Interpretation of Romans 1:26-27*** uit **Journal of the American Academy of Religion**, p 234, 1996. Uit **Maxims Lines** 190-192. Vertaal deur Van der Horts: 101. Die werk word ongeveer 30 vC tot ongeveer 40 nC gedateer.

2. Later ontwikkeling in die Kerklike tradisie

Die probleem met navorsing rakende die kerklike tradisie en homoseksuele verhoudings, is dat daar bitter min primêre sowel as sekondêre bronne is wat die Kerk se standpunt oor homoseksuele praktyke beskryf. Vanuit die pro-gay beweging binne die Christelike Kerk word feitlik net **John Boswell** aangehaal as historikus wat beweer dat die Kerk aanvanklik positief oor homoseksuele verhoudings was.

Sommige geleerdes beweer dat die kerk sedert die dae van Christus tolererend teenoor homoseksuele persone opgetree het, maar eers later gedurende die Middeleeue en daarna begin het om homoseksuele verhoudings negatief te hanteer. Die negatiewe "homofobiese houding" teenoor homoseksualiteit het eerder ontstaan weens sosiale en politieke verandering in Europa.¹⁸⁴

In 'n beoordeling van die kerklike tradisie rakende homoseksualiteit, behoort eers die standpunte van die vroeë kerkvaders onder oë geneem te word.

2.1. Die Kerkvaders reageer in lyn met die Bybelse tradisie

Anders as wat Boswell en ander pro-gay teoloë beweer blyk dit dat die vroegste Kerkvaders nie positief teenoor homoseksuele praktyke gereageer het nie (maw die kerk was aanvanklik nie verdraagsaam teenoor homoseksuele verhoudings nie). Hul reaksie was hoofsaaklik in lyn met dié van die Bybel. Die **Didache van die Twaalf Apostels** (70

¹⁸⁴ Boswell John, Christianity, **Social Tolerance and Homosexuality**, p 3, 169, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

nC) verwys spesifiek na pederastie as 'n homoseksuele vorm wat verwerp word.

"You shall not commit murder, you shall not commit adultery, you shall not commit pederasty (*παιδοφθορησεις*), you shall not commit fornication, you shall not steal, you shall not practice magic, you shall not practice witchcraft, you shall not murder a child by abortion nor kill one that has been born" (Didache 2:2).¹⁸⁵

Barnabas skryf in *Die Brief van Barnabas 10:7* ongeveer 70-100 nC

"Moreover, you shall not eat the hyena. You shall not be a corrupter, nor like unto such men. For what reason? Because this animal in every other year changes its nature and becomes now male now female"¹⁸⁶ (Dit is duidelik dat die kerkvader verwarring in geslagsrolle afkeur).

Net so verwys **Aristidius** in ongeveer 125 nC ook afwysend na homoseksuele verhoudings wanneer hy leer:

"Some polluted themselves by lying with males. The Greeks, O King, follow debased practices in intercourse with males, or with mothers, sisters, and daughters. Yet, they, in turn impute their monstrous impurity to the Christians."¹⁸⁷

Die konteks hier is duidelik seksuele praktyke in die algemeen. Hier gaan dit nié om losbandigheid of perversiteit nie. Dit herinner aan dié van Lev 18. **Siprianus van Kartago** skryf in sy *Briewe 1:8-9* (253 nC):

"Oh, if placed on that lofty watch-tower, you could gaze into the secret places--if you could open the closed doors of sleeping chambers and recall their dark recesses to the perception of sight--you would behold things done by immodest persons which

¹⁸⁵ The Apostolic Fathers I, **The Didache**, p 306-307, [Harvard University Press], London, 1977.

¹⁸⁶ The Apostolic Fathers I, **The First Epistle of Barnabas**, p 377, [Harvard University Press], London, 1977.; Rooms Katolieke Kerk se standpunt op homoseksualiteit op webwerf adres www.catscans.com/catolicsite/Catlog/catalog.htm, 2004.

¹⁸⁷ Hierdie opmerking van Aristides verdien meer aandag: Hier verduidelik hy dat die Christene die heidense gebruike van homoseksualiteit oorneem. Die Grieke beïnvloed die Christene negatief op seksuele en morele terreine. Dit is belangrik om op te merk dat hy van seksualiteit in die algemeen praat en nie na kultiese homoseksualiteit verwys nie.

no chaste eye could look upon; you would see what even to see is a crime; you would see what people embruted with the madness of vice deny that they have done, and yet hasten to do--men with frenzied lusts rushing upon men, doing things which afford no gratification even to those who do them."

Ook in die geval van hierdie kerkvader kan nie gesê word dat ons met losbandigheid en perversiteit te make het nie. Hier is nie sprake van partytjies nie, maar van homoseksuele praktyke wat in die geheim plaasvind – waarskynlik omdat diegene wat dit beoefen, geweet het dat dit vir die kerk en die gemeenskap onaanvaarbaar is.

Polikarpus, Biskop van Smirna sterf waarskynlik op 23 Februarie 155 nC 'n marteldood.¹⁸⁸ In sy *Brief aan die Filippense* skryf hy duidelik oor homoseksuele praktyke. Sou hy dalk in lyn met die Pauliniese denke (maw die Skrif) die volgende skryf:

"... neither fornicators nor effeminate (*μαλακοι*) nor sodomites (*αἰρσοενοακοιται*)¹⁸⁹ shall inherit the Kindom of God ..." (Polykarpus aan die Filippense 3:3)¹⁹⁰

In 'n waarskynlike verwysing na Kerklike tug leer **Basilus die Grote** van Cessarea in Kappadosië in sy *Briewe 217:62* (367 nC):

"He who is guilty of unseemliness with males will be under discipline for the same time as adulterers."

Hy waarsku monnike in sy *Die Aflegging van die Wêreld* (373) (veral jong en onervare monnike) om nie te toegeneë met mekaar te raak nie, aangesien hulle so blootgestel kan word aan die sonde van die wêreld. Net so skryf hy in sy *Eerste Kanonieke Brief*:

¹⁸⁸ The Apostolic Fathers I, **Polycarp to the Philippians**, p 280 [Harvard University Press], London, 1977.

¹⁸⁹ In die eksegese sal teruggekeer word na hierdie twee Griekse woorde, aangesien die beide in die LXX en die Pauliniese verwysing na homoseksuele praktyke voorkom.

¹⁹⁰ The Apostolic Fathers I, **Polycarp to the Philippians**, p 291 [Harvard University Press], London, 1977.

"They who have committed sodomy with men or brutes, murderers, wizards, adulterers, and idolaters, have been thought worthy of the same punishment; therefore observe the same method with these which you do with others. We ought not to make any doubt of receiving those who have repented thirty years for the uncleanness which they committed through ignorance; for their ignorance pleads their pardon, and their willingness in confessing it; therefore command them to be forthwith received, especially if they have tears to prevail on your tenderness, and have [since their lapse] led such a life as to deserve your compassion."¹⁹¹

Ongeveer 30-jaar later in 391 nC skryf **Johannes Chrisostomus**, Kerkvader van die destydse Konstantinopel sy homiletiek op Romeine 4 en gee 'n negatiewe verklaring daarvan in terme van homoseksuele praktyke:

"All of these affections [in *Rom. 1:26-27*] were vile, but chiefly the mad lust after males; for the soul is more the sufferer in sins, and more dishonored than the body in diseases."¹⁹²

Augustinus van Hippo se verwysing na homoseksuele praktyke is ook afwysend. Hy leer in sy *Belydenisse 3:8:15* wat dateer uit 400nC:

"Those shameful acts against nature, such as were committed in Sodom, ought everywhere and always to be detested and punished. If all nations were to do such things, they would be held guilty of the same crime by the law of God, which has not made men so that they should use one another in this way."¹⁹³

Dit is onwaarskynlik dat Augustinus aan Sodom se sonde slegs as verkragting of 'n gebrek aan gasvryheid gedink het. Later sal ek aantoon

¹⁹¹ Dobras AJ, **Commentaries on Homosexual Behavior by Patriarchs of the Faith and Other Early Writers**, theroadtoemaas.org/Bcase/Road/03/31/RdEm/WhsNw.htm, 2004.

¹⁹² Rooms Katolieke Kerk se standpunt op homoseksualiteit op webwerf adres www.catscans.com/catolicsite/Catlog/catalog.htm, 2004.

¹⁹³ Rooms Katolieke Kerk se standpunt op homoseksualiteit op webwerf adres www.catscans.com/catolicsite/Catlog/catalog.htm, 2004.

dat die Kerklike tradisie nooit die sonde van Sodom as verkragting of ongasvryheid alleen gesien het nie. Dit het waarskynlik vir hom gegaan dat die mans van Sodom 'n begeerte gehad het om met ander mans seks te hê soos 'n man met 'n vrou¹⁹⁴. Uit die konteks is dit duidelik dat hy na die biologiese en fisiese samestelling van 'n man verwys wat nie gemaak is vir anale penetrasie nie. Dit sou op alle vorme van homoseksuele praktyke dui – ook die binne sogenaamde kernhomoseksuele verhoudings. In dieselfde lyn veroordeel die **Apostoliese Konstitusie** (400nC) die beoefening van homoseksuele praktyke:

"[Christians] abhor all unlawful mixtures, and that which is practiced by some contrary to nature, as wicked and impious"¹⁹⁵.

Hierdie konsekwente ontwikkeling vanuit die Kerk deur die Bybelskrywers het ook later die destydse Romeinse Regering beïnvloed. Dit het gebeur weens die kerkvaders se groter wordende toegang tot die keiserlike hof. So vroeg as 342 het **Keiser Konstantyn II** mans verbied om homoseksuele praktyke met mekaar te beoefen. Op 14 Mei, 390 is 'n Keiserlike dekreet uitgevaardig by die Romeinse Saal van Minerva waar skrywers en kunstenaars bymekaar gekom het. Hierdie dekreet het alle homoseksuele praktyke wetlik gekriminaliseer. **Ambrosium van Milaan** het die Keiser gemotiveer om die wet te maak.¹⁹⁶

Gedurende die 5de eeu het die Romeinse Ryk se ondergang begin plaasvind. In 476 het **Odovakar, die Germaan** Italië verower en die Romeinse heerser onttroon. Van daardie oomblik af was dit die einde van

¹⁹⁴ Via Dan O & Gagnon Robert AJ, **Homosexuality and the Bible – 2 views**, p 60, [Fortress Press] Minneapolis, 2003.

¹⁹⁵ Catholic Answers, **Early Teachings on homosexuality**, www.catholic.com/home/permissions.asp, 2004.

¹⁹⁶ Born Eunoch Homepage, **Historical Origins of Church Condemnation of Homosexuality**, www.aquarius@well.com, 2004.

die Wes-Romeinse Ryk en die begin van 'n tydperk wat vandag as die Middeleeue bekend staan.¹⁹⁷

2.2 Die getuienis van die vroeë Middeleeue

Uit getuies van die vroeë Middeleeue blyk dit dat die houding van die Kerk en die samelewing nie verander het teenoor homoseksuele verhoudings nie. In die 6de eeu is voortgegaan met negatiewe wetgewing teenoor homoseksuele praktyke.¹⁹⁸ **Justinianus** het in 538 en 544 wette uitgevaardig wat homoseksualiteit beskryf as 'n misdaad wat mans korrup maak. Sommige geskiedskrywers beweer dat hierdie wette die gevolg is van 'n plaag wat Konstantinopel in 525 getref het. Hiervolgens sou die keiser self gesê het dat die samelewing God met hul baie sondes vertoorn het – vandaar die plaag.¹⁹⁹ In die 7de eeu (650 nC) het die Spaanse koning, **Visigotus**, ook 'n anti-gay wet uitgevaardig. Hiervolgens sou alle mans in homoseksuele verhoudings met kastrering gestraf word.²⁰⁰

Elders in Europa is daar nie baie getuienis gevind wat dui op anti-homoseksuele wetgewing nie. Daar is egter Germaanse wette wat deur die **Lombards** opgetrek is, gevind. Hierdie wetgewing herinner baie aan die van Visigots. **Pous Gregorius III** het in die 8ste eeu 'n wet uitgevaardig wat persone wat homoseksuele verhoudings het, met 'n jaar

¹⁹⁷ Dankbaar WF, **Kerkgeschiedenis**, p 61, [Wolters-Noordhoff Drukkery], Groningen, 1974.

¹⁹⁸ Buchanan RJ, 2000, **Homosexuality in History**, p 2-3, Grace Community Durham NC.

¹⁹⁹ Boswell John, Christianity, **Social Tolerance and Homosexuality**, p 171, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996. John, Born Eunuch Homepage, **Historical Origins of Church Condemnation of Homosexuality**, www.acquarius@well.com, 2004.

²⁰⁰ Boswell John, Christianity, **Social Tolerance and Homosexuality**, p 174, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.; Born Eunuch Homepage, **Historical Origins of Church Condemnation of Homosexuality**, www.acquarius@well.com, 2004.

van selfkastyding gestraf het. Vroue met lesbiese verhoudings was volgens hierdie wet met 160 dae van selfkastyding gestraf.²⁰¹ Die **Sinodes van Kalgedon** (813 nC en 829 nC) het weer gepoog om erger strawwe teen homoseksuele en lesbiese verhoudings in te stel.²⁰² Teen die middel van die 8ste eeu het **Bonifatius** wat sendingwerk in Engeland gedoen het, na homoseksuele verhoudings verwys as “vieslike” vereniging tussen mense van dieselfde geslag (Sodomiete).²⁰³

Teen die 9de eeu was die Frankiese koning **Karel die Grote** (768-814) heerser van Europa. Hy staan bekend as die koning wat verantwoordelik was dat die Christendom in Europa gevestig is. Hoewel hy koning was, het hy staat en kerk verenig. Dit het beteken dat hy ook hoof van die Kerk geword het.²⁰⁴ Hy was geskok oor die baie “sodomiete” wat onder destydse monnike voorgekom het. Hy het 'n beroep op monnike gedoen om hulself van sulke euwels te weerhou.²⁰⁵ Dit is gedurende hierdie tyd dat 'n monnik **Alkuinus** in die hof van Karel die Grote was. Hy het in sy jeug homoseksuele verhoudings gehad. As bejaarde het hy na sy homoseksuele praktyke as die “sonde van sy jeug” verwys en sy spyt daaroor uitgespreek. Hy het die laaste jare van sy lewe nie 'n homoseksuele verhouding gehad nie, en gekies om selibaat te leef.²⁰⁶

²⁰¹ Boswell John, Christianity, **Social Tolerance and Homosexuality**, p 180, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²⁰² Boswell John, Christianity, **Social Tolerance and Homosexuality**, p 182 [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²⁰³ Boswell John, Christianity, **Social Tolerance and Homosexuality**, p 203, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996. Die vertaling van Boswell lees: “Saint Boniface, ... has rejected ... lives ... like the people of Sodom, one can only assume that from such filthy unions will be endangered a degenerated ... people...”.

²⁰⁴ Dankbaar WF, **Kerkgeschiedenis**, p 61, [Wolters-Noordhoff Drukkery], Groningen, 1974.

²⁰⁵ Boswell John, Christianity, **Social Tolerance and Homosexuality**, p 176-177, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²⁰⁶ Boswell John, Christianity, **Social Tolerance and Homosexuality**, p 189-191, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

Gedurende die vroeë Middeleeue is daar ook enkele getuienis gevind waar die gesindheid teenoor homoseksuele verhoudings versag is. Getuienis uit Latynse gedigte gedurende die 6de, 7de en 8ste eeue beskryf homoseksuele verhoudings as onvanpas, maar nie as sonde nie.²⁰⁷ In reaksie op die wette wat Visigotus van Spanje teen homoseksuele verhoudings gemaak het, het die **Sinodes van Toledo** (IV en VIII) onder die leiding van die Katolieke geestelike in Spanje, **Isodores van Seville**, die erge strawwe van die Spaanse koning verwerp. Die Spaanse koning het die beroep van die Kerk op sagter wetgewing geïgnoreer.²⁰⁸ Die hoof van die klooster van Reichenau, **Walafrid Strabo**, het gedigte geskryf waarin hy sy liefde teenoor sy vriend Liutger en later teenoor 'n invloedryke monnik, Gottschalk, beskryf.²⁰⁹ Boswell dui aan dat daar getuies gevind is wat dui op "goeie" vriendskapsverhoudings" tussen burgerlikes gedurende die vroeë Middeleeue.²¹⁰

2.3 Die getuienis van die latere Middeleeue handhaaf negatiewe houdings teenoor homoseksuele verhouding

Volgens **Boswell** se getuienis is die kerklike hoogbloei ten opsigte van homoseksuele verhoudings gedurende die latere Middeleeue in Europa.

²⁰⁷ Boswell John, *Christianity, Social Tolerance and Homosexuality*, p 186, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²⁰⁸ Boswell John, *Christianity, Social Tolerance and Homosexuality*, p 175, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996. Ter wille van billikheid moet gemeld word dat die wette van die Spaanse koning nie nét teen homoseksuele verhoudings gegaan het nie. Dit was ook sterk anti-Semities. Die implikasie van die wette het tot Joodse vervolging gelei. Dit is moeilik om vas te stel of die Sinodes van Toledo teen die homoseksuele wette van die koning was of teen die anti-Joodse wette of teen beide.

²⁰⁹ Boswell John, *Christianity, Social Tolerance and Homosexuality*, p 191, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²¹⁰ Boswell John, *Christianity, Social Tolerance and Homosexuality*, p 193-200, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996. 'n Billike vraag is of goeie vriendskapsverhoudings tussen mans noodwendig dui op homoseksuele verhoudings? Sou die bestaan van homoseksuele verhoudings 'n bewys wees dat dit algemene praktyk in die destydse samelewings was?

Dit is gedurende hierdie tydperk (1100 en 1250) wat verstedeliking in Europa snel toegeneem het. Dorpies het in stede verander. Saam met hierdie ontwikkeling het ook die klem op die "vryheid van die individu" (renaissance of verligting) gekom.²¹¹ Dit is 'n direkte uitvloeisel van die stabiliteit wat Karel die Grote in Europa gebring het. Hierdie tydperk word ook geken as die tydperk van ontwikkeling van die kunste, wetenskap en skolastiek. Die Kerk was nie meer die enigste invloed in die samelewing nie en daar het geleidelik wantroue teenoor die Kerk ontstaan.²¹²

Gedurende 1050 tot 1150 het daar vir die eerste keer sedert die Romeinse samelewing 'n sogenaamde "gay subkultuur" bestaan.²¹³ Wat ook in ag geneem behoort te word, is dat dit voorafgegaan is deur **150 jaar** (dieselfde tydperk van die Europese verstedeliking) waartydens die Kerk, volgens Boswell, positief en verdraagsaam teenoor homoseksuele verhoudings gereageer het.²¹⁴

Dit word afgelei uit liefdesbriewe tussen biskoppe, priesters en nonne. **Anselmus van Kantelberg**²¹⁵ (1033-1109) was self nie gay nie, maar het geweier om sekulêre wetgewing teen homoseksuele praktyke te steun. Die rede hiervoor, vermoedelik, was omdat hy 'n vriend gehad het

²¹¹ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 207-209, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²¹² De Jong Otto J, **Geschiedenis der Kerk**, p149-151, [GF Callenbach bv, Niekerk Uitgeverij], Utrecht, 1980.

²¹³ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 207-209, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²¹⁴ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 207, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996. Ter wille van billikheid behoort ook daarop gewys word dat Boswell aantoon dat die tydperk voor 1100 hoofsaaklik gekenmerk was deur 'n vorm van onverdraagsaamheid teenoor homoseksuele verhoudings. Die tydperk na 1250, so dui hy aan, is weer gekenmerk deur 'n geleidelike negatiewe ontwikkeling teenoor homoseksuele verhoudings; Du Plessis Jean, **Oor Gay wees**, p 53, [Tafelberg-Uitgewers Beperk], Kaapstad, 1999.

²¹⁵ Pro-gay drukgroepe gebruik oënskynlik "name-dropping" om hul saak te versterk. **Gelowig en Gay?** sê heeltemal korrek dat Anselmus nie gay was nie. Tog is daar ander gay-drukgroepe wat beweer dat hy gay was. 'n Mens wonder hoeveel gesaghebbende werke foutiewe aannames in hul verwysing na die kerklike tradisie doen.

wat homoseksueel was. Daar word ook verwys na **Marbod, Biskop van Rennes** in ongeveer 1123 nC wat 'n liefdesgedig oor sy homoseksuele verhouding geskryf het (Boswell doen moeite om verskeie sulke liefdesgedigte tussen monnike uit te wys).²¹⁶ Sommige gay geskiedskrywers beweer dat koning **Richard die Leeuhart** 'n homoseksuele verhouding met Longchamp gehad het. Hy het Longchamp later as biskop van Elf aangestel. Dit het egter nie beteken dat hy hierdie optrede van hom as aanvaarbaar gesien het nie. Hy het dit later as "sonde" bely en beloof om 'n vromer en heiliger lewe te lei.²¹⁷

Die bekendste geval van 'n priester wat homoseksueel was, is dié van **Aelred van Rievaulx**. Hy het 'n teologie van liefde en vriendskap vir die monnike voorgeskryf²¹⁸. Hy sou selfs monnike toegelaat het om openlik hande vas te hou. Tog het hy selibaat vir monnike voorgestaan.²¹⁹ Sommige geleerdes beweer verder dat die Kerk selfs homoseksuele verhoudings ingeseën het. Huwelikskontrakte tussen mense van dieselfde geslag is gevind in Serwië en Albanie.²²⁰

Sommige pro-gay geskiedskrywers lewer getuienis dat **Pous Benediktus** kettters in 1022 begin verbrand het. In Orleans is ook mense wat homoseksuele praktyke beoefen het, as kettters verbrand. **Pieter Damianus** skryf in 1051 **Die Boek van Gomorra** waarin hy homoseksuele praktyke onder ampsdraers van die Kerk veroordeel. **Pous**

²¹⁶ Bidstrup Scot, **Saint Aelred the Queer – The Surprising History of Homosexuality and Homophobia**, www.bidstrup.com/phobiahistory.htm, 2001.

²¹⁷ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 231, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²¹⁸ Bidstrup Scot, **Saint Aelred the Queer – The Surprising History of Homosexuality and Homophobia**, www.bidstrup.com/phobiahistory.htm, 2001.

²¹⁹ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 223, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²²⁰ Boswell J, **Same-Sex Unions in Premodern Europe**, p 92-106, New York, 1994; Anthonissen Carel en Oberholzer Pieter, **Gelowig en gay?**, p 67-68, [Lux Verbi.BM] Wellington 2001.

Leo IX reageer pastoraal op hierdie boek, deur daarop te wys dat indien hierdie ampsdraers 'n berou oor hul sonde toon en daarvan afsien, hulle in hul amp kon voortgaan. Dit is belangrik om op te merk dat getuies daarop dui dat hierdie pous moeite gedoen het om monnike te motiveer om selibaat te leef. Ongeveer 50 jaar later het die **Sinode van London** (1102) homoseksuele verhoudings as sonde veroordeel.²²¹

In die vroeë 12de eeu is daar getuies dat die kerklike tradisie weer sterk standpunt teen homoseksuele verhoudings begin inneem het. Dit, ongeag 'n redelike stilte tussen 1050-1150 rakende homoseksuele verhoudings. Geskrifte uit kloosters is gevind wat ene **Willem Rufus**, 'n praktiserende homoseksueel, van skandelige gedrag beskuldig weens sy homoseksuele verhoudings.²²² **Hildebert van Lavardin** verwys in die negatiewe sin na homoseksuele verhoudings. Hy stel dit dat hierdie "misdaad" feitlik 'n gewoonte in elke sfeer van die samelewing geword het.²²³ **Walter van Chatillon**, 'n satirus, spot met homoseksuele verhoudings. Hy beweer dat wanneer jongmense na Frankryk gestuur word, hulle homoseksuele gedrag aanleer.²²⁴

Getuienis dui daarop dat die houding teenoor homoseksuele verhoudings gedurende die laat Middeleeue meer onverdraagsaam geraak het.²²⁵ **Pieter Kantor** (1197 nC) het in hierdie tyd in lyn met Johannes Chrisostomus gemeen dat Romeine 1:26-27 na mense wat homoseksuele verhoudings beoefen, verwys. Sommige pro-gay groepe beweer dat die

²²¹ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 215-216, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²²² Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 229, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²²³ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 226, 228, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²²⁴ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 235, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²²⁵ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 269, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

term "sodomie" as verwysing na homoseksuele praktyke by hom ontstaan het. Dit is as gevolg van sy leiding dat die **3de Lateraanse Konsilie** (1179 nC) spesifiek teen homoseksuele praktyke besluite geneem het.²²⁶ Hierdie besluit is 'n duidelike handhawing van die kerkvaders se siening van homoseksuele verhoudings. **Bernard van Morlaix** betreur ook homoseksuele verhoudings. In sy "Contemp of the World" (Boswell se vertaling) stel hy dit dat homoseksuele verhoudings plaasvind weens openbare sensualiteit en die geestelike verval van die destydse samelewing. Volgens hom is die "hele skepping" in hierdie verkeerde praktyke vasgevang.²²⁷

Gedurende hierdie tyd is persone en geestelike groepe wat òf homoseksueel was, òf verdraagsaam was teenoor homoseksuele persone en verhoudings as "kettters" verwerp. Een so 'n groep was die **Katare** of **Albigense** in Suid-Frankryk. Hierdie groep het skeiding tussen die gees en die stoflike gemaak. Huwelike was nie by hulle baie gewild nie.²²⁸ Hulle is verder deur die Kerk daarvan beskuldig dat hulle homoseksuele verhoudings toegepas het, en ook dat hulle homoseksuele verhoudings as die ideaal gepredik het. Hierdie groep het homoseksuele verhoudings ook nie as sonde gesien nie.²²⁹

Selfs die bekende teoloog, **Thomas van Aquina**, (1225-1274 nC) reageer negatief teenoor homoseksuele verhoudings. Hy bevestig die siening van manlikheid en vroulikheid as die wese van seksualiteit wat dan ook in lyn is met die leer van die Katolieke Kerk. Enige afwyking

²²⁶ Bidstrup Scot, **Saint Aelred the Queer – The Surprising History of Homosexuality and Homophobia**, www.bidstrup.com/phobiahistory.htm, 2001.

²²⁷ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 277, 232, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²²⁸ Dankbaar WF, **Kerkgeschiedenis**, p 79, 93, [Wolters-Noordhoff Drukkery], Groningen, 1974.

²²⁹ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 283-285, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

hiervan (soos homoseksuele verhoudings) word as teen die "natuur" gesien.²³⁰

Gedurende 1250 en 1300 word die gesindheid teenoor homoseksuele verhoudings meer afwysend. In die meeste Europese lande word dié tydperk gekenmerk as 'n tyd waar homoseksuele persone die doodstraf ontvang het.²³¹ Teen die draai van die 13de en begin van die 14de eeue het **Pous Filippus die Regverdige van Frankryk** 5000 ridders van homoseksuele dade aangekla. Drie het skuld erken. Selfs konings wat homoseksueel was, was nie meer veilig nie. In Skandinawië het **Magnus VII** in 1321 koning geword. Hy het ook bekend gestaan as *Magnus die Verfynde*. Sy regering het egter nie lank geduur nie, aangesien sy homoseksuele verhouding met Bengt Algottson nie die Skandinawiese adel se goedkeuring gehad het nie. **Koning Edward II van Engeland** was die laaste Europese koning wat openlik homoseksueel was. Hiervoor is hy vermoor.²³² **Leonardo da Vinci** was aangekla dat hy homoseksuele praktyke met Jacopo Saltarelli gepleeg het. Hy is in 1476 hiervan vrygespreek. Gedurende hierdie tyd het die Kerk met sy Spaanse inkwisisie begin. Onder diegene wat ter dood veroordeel is, was ook mense wat homoseksuele praktyke beoefen het. In 1565 het **koningin Elisabeth I** van Engeland anti-homoseksuele wetgewing in Engeland heringestel, nadat dit deur haar voorganger, koningin Mary opgehef is.²³³

²³⁰ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 318, 328, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²³¹ Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 293, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²³² Boswell John, **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, p 272, [The University of Chicago Press], Chicago and London, 1996.

²³³ Gayly, **A Gay History of the World**, www.suphawut.com/gvb/gayly/index.htm, 2004.

2.4. Die getuienis van die Reformasie handhaaf die negatiewe beoordeling van homoseksuele verhoudings

Dit is gedurende hierdie tyd dat die hervormer van Genève, die vader van die Gereformeerde Kerke, geleef het. Dit is daarom noodsaaklik dat ons ook **Johannes Calvin** (1509-1564) onder oë sal neem. In sy kommentaar van 1 Kor 6:9-11 verstaan hy *μαλακοι* as die verfynde man wat vroulik optree en vroueklere dra. Volgens hom is die Skrif dan afwysend teen hierdie vroulike rol deur 'n man. Met *ανρσενοκοιτες* verstaan hy die ernstigste vermaning van Paulus (van die vier wat hy daar opnoem), aangesien dit 'n afwyking is van die natuurlike seksuele praktyke.²³⁴ Die Skrif verwys na seksualiteit in die konteks van man én vrou. Daarom behoort Christene sò oor die huwelik na te dink (manlik & vroulik).²³⁵ Dit is binne hierdie Gereformeerde tradisie wat die NGK in 1986 dan ook sy reeds bekende besluit rakende homoseksualiteit geneem het. Dat die GKN vir meer as 20-jaar geworstel het om 'n pro-gay teologie in 1980 te kon goedkeur, bevestig dat die kerklike tradisie nie positief teenoor homoseksuele verhoudings gestaan het nie. Dit is dan nie vreemd dat **Johan Heyns**, gerespekteerde NGK teoloog in 1982, ook negatief na homoseksualiteit verwys. Hy stel dit dat ons in 'n gesekulariseerde samelewing leef waarin seksualiteit ook skaamteloos in onkuisheid verval.²³⁶ Volgens hom is homoseksuele verhoudings 'n abnormale verskynsel wat ontstaan het weens die sondige gebroke werklikheid. Dit is nie in ooreenstemming met God se bestemming van

²³⁴ Calvin Johannes, **Calvin's New Testament Commentaries- 1 Corinthians**, p 124, [William B Eerdmans Publishing Company] Grand Rapids, 1996.

²³⁵ Calvin Johannes, **Calvin's New Testament Commentaries- 1 Corinthians**, p 130-131, [William B Eerdmans Publishing Company] Grand Rapids, 1996.

²³⁶ Heyns JA, **Teologiese Etiek I**, p 482-483, [NG Kerkboekhandel], Pretoria, 1982.

seksualiteit nie. Hierdeur word alles wat 'n mens is, in sy teendeel verander.²³⁷

Dit blyk dat die kerklike tradisie, in lyn met Calvin, homoseksuele verhoudings negatief beoordeel het.

Uit die inligting rakende die Kerklike tradisie die afgelope 2000 jaar, die volgende opmerkings:

Eers enkele afleidings uit die verwysings na homoseksuele verhoudings uit die leefwêreld van die Bybelskrywers, die kerkvaders en die latere kerklike tradisie. Daar is duidelike onderskeid in die beskrywing van pederastie en iemand wat 'n seksuele identiteit het dat hy homoseksuele verhoudings sou hê.

	Pedofiel	Pederastie	<i>Koith-huweliksbed</i>	malakos	Arsen
Filosowe	paidofilew	Paidarasthvs / paidikhvn		malakawterws : Thukididus; malaka : Aristoteles; malakothvs : Plutargus; malakoiv : Plato ²³⁸ eéanos nevanikos	avrrhn Aesgulus; avrseas Thukididus & Euripides; avrseas Sofodes & Aristoteles ²³⁹
Kerkvaders		παιδοφορησεις soos gevind by Didache van die Twaalf Apostels		malakovi soos gevind by Polikarpus	Ajrsenokoiivta i soos gevind by Polikarpus

²³⁷ Heyns JA, **Teologiese Etiek 2/I**, p 166, [NG Kerkboekhandel], Pretoria, 1986.

²³⁸ Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 486, [Claredon Press] Oxford, 1983.

²³⁹ Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 120, [Claredon Press] Oxford, 1983.

Net so is daar ook 'n konsekwente lyn vanaf die Bybelskrywers na die kerkvader en Calvyn in hul siening van homoseksuele rolspelers.

	Vroulike gay-persoon / Passief – die een by wie ander mans kom lê²⁴⁰	Manlike gay-persoon / Aktief – die een wat by ander mans gaan lê²⁴¹
Filosowe	malakawterws : Tukididus; malaka : Aristoteles; malakoths : Plutargus; malakia : Plato	avrrhn Aesgulus; arsenes Tukididus & Euripidus; arsen Sofodes & Aristoteles
Paulus	malakoiv	avrsenokoitai
Polikarpus	malakoiv	avrsenokoitai
Calvyn handhaaf tradisie	malakoiv	avrsenokoitai

In 'n volgende hoofstuk sal in detail na die verklarings van bogenoemde Griekse woorde teruggekeer word. Wat belangrik is, is dat ons dus hier te make het met 'n gelyklopende lyn in die kerklike tradisie rakende die verskillende rolle in homoseksuele verhoudings.

Sou dit korrek wees om uit enkele voorbeelde van homoseksuele verhoudings wat oënskynlik in kerklike kringe plaasgevind het, die afleiding te maak dat die kerklike tradisie homoseksuele praktyke verdra het? Dit kan sekerlik nie betwyfel word dat sulke verhoudings wel voorgekom het nie, of dit daarom die goedkeuring van die breër Christelike tradisie weggedra het, kan nie daaruit afgelei word nie. Sulke verhoudings bestaan vandag, maar dit sou naïef wees om te beweer dat die Christelike Kerk in die wêreld positief daarteenoor is. In die vorige hoofstuk is reeds gewys dat die NGK van Suid- en Wes-Kaapland se

²⁴⁰ Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 486, [Claredon Press] Oxford, 1983.

²⁴¹ Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 119-120, [Claredon Press] Oxford, 1983.

predikante byeenkoms by Picardie-gastehuis erken het dat die Kerk in die wêreld hieroor verdeel is.

Wat wél afgelei kan word, is dat die kerklike tradisie, ongeag sekere uitvalle, 'n gelyklopende lyn deur die eeue gevolg het wat homoseksuele praktyke veroordeel het.

Aan die einde van hierdie hoofstuk die volgende gevolgtrekking.

3. 'n Beoordeling

Die getuienis uit hierdie hoofstuk dui daarop homoseksuele verhoudings waarskynlik 'n baie ou fenomeen is. Hoewel daar wél homoseksuele verhoudings van losbandigheid, dié in die weermag en pederastie was, was dit nié die enigste bekende vorm van homoseksuele verhoudings nie. Homoseksuele verhoudings van liefde en trou was 'n bekende verskynsel. Daar is filosowe wat sulke verhoudings goedgepraat én toegepas het.

Dit is sò dat die begrip "kernhomoseksualiteit" nie destyds bekend was nie. Tog toon bronne dat 'n "homoseksuele identiteit" of "-oriëntasie" wél bekend was. Bogenoemde standpunt word versterk deur die begrip pederastie (*paidarasthvs / paidikhvn*) wat nie gebruik word wanneer na homoseksuele verhoudings verwys word nie (*malakawterws / malakoiv / malakothvs / malakoiva* /²⁴² **of** *kivnaidos* : – passiewe homoseksuele maat en *avrrren*, *avrsen* of *avrsenes* – aktiewe homoseksuele maat).

Hoewel bogenoemde homoseksuele verhoudings (ook van liefde en trou) wél voorgekom het, beteken dit nie dat die algemene bevolking positief daaroor

²⁴² Liddel & Scott, **Greek-English Lexicon**, p 486, [Claredon Press] Oxford, 1983.

was nie. Uit getuienis blyk dit dat die burgerlikes nie hierdie gebruike goedgekeur het nie én dat dit selfs nié deel was van die waardes en norme van die gewone lid van die publiek nie. Verder toon getuienis uit die tyd van die filosowe ook dat homoseksuele verhoudings selfs deur sommige van hierdie filosowe as “teen die natuur” gesien is (**para fuvsin** – leen Paulus dalk hier?).

Die negatiewe gesindheid teenoor alle vorme van homoseksuele verhoudings, word ook uit die bronne van die buite Bybelse Judaïsme gevind. Die Kerkvaders handhaaf ook bogenoemde negatiewe standpunte. Die standpunt van die Kerkvaders is gevolg deur `n konsekwente negatiewe standpunt (vir 2000 jaar) deur die Kerk en die publiek teen homoseksuele verhoudings.

Die vraag is dan, hoe kan dit gebeur dat daar `n klein groepie Protestantse teoloë binne die Kerk van Jesus is wat homoseksuele verhoudings van liefde en trou as Skriftuurlik sien? Hierdie vraag sal in die volgende hoofstuk bestudeer word. In hoofstuk 3 sal gepoog word om vas te stel watter gesag aan die Skrif deur die verskillende partye in die debat toegeken word. Daarna sal ondersoek gedoen word hoe die Skrif geïnterpreteer word om tot `n standpunt te kom wat homoseksuele huwelike as in lyn met die siening van die Skrif sien.